

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Педагогічний факультет
Кафедра педагогіки та управління навчальним закладом

Дипломна робота магістра

з теми:

**«ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ
ОСОБИСТІСНО-ПРОФЕСІЙНОГО ІМІДЖУ ВЧИТЕЛЯ
ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ»**

Виконав:
здобувач освітнього ступеня «Магістр»
спеціальності 073 Менеджмент за
освітньою програмою Управління
навчальним закладом
UNZ1-M20z групи
Ямполь Юрій Віталійович

Керівник:
Поліщук С. В., кандидат педагогічних
наук, доцент кафедри педагогіки та
управління навчальним закладом

Рецензент:
Дуткевич Т. В., професор
психологічних наук, завідувач кафедри
психології.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ I. НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТІСНО-ПРОФЕСІЙНОГО ІМІДЖУ ВЧИТЕЛЯ ЗАКЛАДУ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ.....	7
1.1. Сутність та рівні особистісно-професійного формування іміджу вчителя закладу загальної середньої освіти	7
1.2. Педагогічні умови формування особистісно-професійного іміджу вчителя закладу загальної середньої освіти та їх обґрунтування	14
РОЗДІЛ II. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТІСНО-ПРОФЕСІЙНОГО ІМІДЖУ ВЧИТЕЛЯ ЗАКЛАДУ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ.....	27
2.1. Стан сформованості особистісно-професійного іміджу вчителя закладу загальної середньої освіти.....	27
2.2. Процес формування особистісно-професійного іміджу вчителя та аналіз результатів експериментального дослідження	40
2.3. Шляхи реалізації та вдосконалення особистісно-професійного іміджу вчителя закладу загальної середньої освіти	56
ВИСНОВКИ.....	67
ДОДАТКИ.....	70
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ.....	89

ВСТУП

Дослідження іміджу як суб'єкта носить в сучасний час найбільшу практичну та теоретичну значущість, які відбуваються у всіх сферах життя нашого суспільства. Поняття іміджу носить важливе ставлення для багатьох сфер практики, таких як соціальні інститути, реклама, маркетинг і т.д.

Багатьма фахівцями різних напрямків розробляється проблема іміджу освітніх установ як фактора конкурентоспроможності. Оскільки формування іміджу сучасного педагога має велику значимість у всіх сферах життєдіяльності і відповідає запитам людей, вирішення проблеми носить освітній характер. Як наслідок можна сказати, що імідж сприймається людьми як деяка цінність, яка асоціюється з успішністю в тій чи іншій професії, діяльності, індивідуальної і колективної.

Імідж педагога проявляється в деякій загальній формі, що може містити такі структурні компоненти: діяльні, комунікативні, особистісні, індивідуальні характеристики і зовні поведінкові. В образі конкретного педагога з'єднуються індивідуальний, професійний і віковий іміджі. Дослідники припускають як про особистісні, вікові, статеві, так і про суто професійні якості педагога.

У ХХІ ст. зарубіжні дослідники активізували пошуки в області різних аспектів теорії і практики професійної підготовки педагогів, технологій підвищення рівня їх професійного іміджу. Зокрема проаналізовано вплив емоційної та соціальної підтримки педагогів на розвиток синдрому професійного вигорання у учителів в Італії і Швейцарії (С. Fiorilli та ін.); обґрунтована залежність ефективності спільного навчання, рівня навчальних досягнень майбутніх педагогів від типу особистості (Т. L. N. Emerson, L. English, К. М. McGoldrick) і генетично обумовлених рис характеру, а не тільки від інтелекту учнів (Е. Кгарohl); обговорюються проблеми освіти дорослих людей у сучасному світі, в тому числі педагогічних працівників (А. Kokkos, В. Németh); розкрита роль соціальної зрілості в розвитку

професійного іміджу педагогів (V. Nagra, M. Kaur); виявлена залежність якості навчання і розвитку учнів від професійного іміджу вчителя (M. Kunter, T. Voss, J. Baumert, D. Richter, U. Klusmann, A. Nachfeld і ін.) [17-21].

У сучасній школі потрібні компетентні, ініціативні, креативні учителі, відкриті до всього нового, які розуміють дитячу психологію і особливості розвитку школярів, які добре знають свій предмет, готові допомогти учням реалізуватися в майбутньому.

Основними характеристиками педагогічного іміджу вчителя є уявлення:

- 1) про себе як фахівця - професіонала;
- 2) про фахівця педагогічної взаємодії з учасниками освітнього процесу.

Проблема розвитку особистості вчителя набуває особливого значення. Оновлення школи і її системи виховання залежить від того, яку позицію займе вчитель, від його ставлення до професії, соціального статусу, внутрішнього стану і зовнішнього вигляду.

Особливості засвоєння дітьми освітньої програми під керівництвом педагога опосередковують спрямованість розвитку особистості дітей, забезпечують процес позитивної соціалізації та індивідуалізації.

У зв'язку з цим проблема вивчення і формування іміджу педагога є актуальною для теорії і практики освіти.

Мета: дослідити педагогічний імідж сучасного вчителя закладу загальної середньої освіти.

Об'єкт дослідження: професійна діяльність вчителя.

Предмет дослідження: педагогічний імідж вчителя.

Гіпотеза: імідж педагога освітньої організації має узагальнений, стереотипний характер і відображає соціальний статус педагога в суспільстві. Для забезпечення формування позитивного іміджу педагогів, освітньої організації необхідне дотримання основної педагогічної умови — позитивний імідж визначається як мета методичної діяльності освітньої організації і умова забезпечення якості освіти.

Для досягнення поставленої мети необхідно виділити такі **завдання:**

- 1) розкрити сутність і зміст основних проблем формування іміджу педагога;
- 2) проаналізувати сутнісні характеристики іміджу, стан його формування і дослідити вплив компонентів, які в найбільшій мірі здійснюють вплив на педагогічний образ;
- 3) здійснити опис уявного вчителя, який володіє позитивним іміджем.
- 4) розробити рекомендації педагогу щодо формування свого іміджу.

Методи: теоретичні: — аналіз, узагальнення наукової літератури з досліджуваної проблеми; емпіричні: — методика «Психологічний портрет вчителя» (З. В. Резапкіна, Г. В. Резапкіна); анкетування - «Особливості стилю педагогічного спілкування»(Г. В. Резапкіна); методика - Мері Спіллейн «Оцінка параметрів іміджу і створення особистого іміджу»; тестування - «Я і моя робота» (методика Н. П. Фетіскіна «Інтегральна задоволеність працею» в модифікації Г. В. Резапкіної); анкетування - «Хороший вчитель» (Калюжний А. А., «Психологія формування іміджу вчителя»).

Робота складається з вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків.

Апробація результатів дослідження. Основні положення магістерської роботи обговорені на IV Міжнародній конференції «Проблеми та перспективи сучасної науки та освіти» (Львів, 7-8 листопада 2021 рік).

Публікації.

Ямполь Ю. Актуальні питання формування іміджу вчителя закладу загальної середньої освіти в умовах сучасного суспільства: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Львів, 7-8 листопада, 2021.). Львів, 2021, С. 40-41.

ВИСНОВКИ

Імідж педагога розглядається нами як важливий аспект його професіоналізму і засіб педагогічного впливу на школярів. Він розкривається в двох аспектах: по-перше, з точки зору вимог до учителя з боку оточення; по-друге, з позицій вчителя - яким він прагне представити себе дітям, що він хоче про себе заявити суспільству.

Результати експериментальної роботи з формування позитивного іміджу педагогів освітньої організації дозволили нам зробити такі висновки.

За результатами констатуючого експерименту ми виявили, що імідж педагогів приватного НВК «Антей» знаходиться на високому рівні, оскільки учасники освітнього процесу на високому рівні оцінили всі компоненти позитивного іміджу педагогів. Однак такі компоненти, як зовнішній вигляд і педагогічне спілкування сформовані недостатньо і оцінюються учасниками освітнього процесу переважно на достатньому рівні.

Результати експерименту підтверджують актуальність обраної нами теми дослідження і визначають необхідність вдосконалення методичної діяльності в освітній організації з формування іміджу педагогів освітньої організації.

Виходячи з результатів експерименту, ми вважаємо, що в зміст методичної діяльності необхідно включити ряд заходів, що забезпечують формування таких компонентів позитивного іміджу, як педагогічне спілкування і візуальний образ. Для цього нами в п. 2.2 були визначені форми методичної діяльності та зміст роботи в цьому напрямку.

В даному дослідженні ми розглядали, яким бачить себе педагог у закладі загальної середньої освіти, ресурси, які він використовує для реалізації себе, яким він себе бачить сам і яким хочуть бачити його вихованці, якими якостями повинен, на їх думку володіти вчитель.

Проведені дослідження підтвердили правильність висунутої в роботі гіпотези про те, що імідж включає уявлення свого образу і процесу взаємодії, потенційну професійну готовність до безперервної самоосвіти і самовдосконалення, що розглядаються як засіб формування іміджу педагога.

1. В існуючих умовах педагогічної діяльності вчителя недостатньо вивчена проблема формування індивідуального іміджу майбутнього вчителя. Імідж або розглядається поза контекстом інших професійних якостей, або не співвідноситься з цією культурою.

2. Індивідуальний імідж вчителя як компонент, що забезпечує цілісність культури педагогічної діяльності, включає систему особистісних і професійних якостей (толерантність, доброзичливість, рефлексивність і т. д.), психологічних засобів (способи спілкування, позиції, ролі), до яких цілеспрямовано вдається вчитель з метою досягнення.

3. Професійний імідж педагога, будучи фактором ефективності професійної діяльності, являє собою образ особистості, обумовлений вимогами професії і складається з постійного ядра (Я-концепція, соціальна роль, цінності соціально-педагогічної діяльності, професійно значущі особистісні якості) і зовнішню складову (культура спілкування, вибір певної моделі поведінки).

4. У процесі формування індивідуального іміджу вчителя є такі компоненти: мотиваційний (бажання, прагнення), когнітивний (уявлення, знання), діяльнісний (дії, вміння), емоційний (емоції і почуття).

Формуючи свій імідж, педагог конструює його зовнішню, внутрішню і проміжну частини, змістовний і процесуальний аспекти. Згідно українським традиціям, вчитель є шанованою людиною в суспільстві, його думка авторитетна, поведінка являє собою моральний еталон. Вчитель — це не професія, це спосіб життя. Кожен педагог, безсумнівно, унікальна

особистість. Але в своєму іміджі він повинен виходити, перш за все, з професійних вимог і суспільних очікувань.

У дослідженні процесу формування іміджу педагога школи були використані метод спостереження і метод анкетування. Розроблені програма спостереження, анкета, критерії оцінки, оціночні таблиці. Охарактеризовані три рівня сформованості іміджу педагога: високий, середній, низький.

Проведене дослідження показало, що у більшості педагогів приватного НВК «Антей» сформованість індивідуального професійного іміджу знаходиться на високому і середньому рівні.

Сформованість індивідуального професійного іміджу залежить від трьох складових: теоретичної - знання в області іміджології; практичної - вміння і навички по формуванню професійного іміджу педагога; мотиваційної – прагнення займатися діяльністю, в результаті якої формується індивідуальний професійний імідж.

Результати дослідження визначили необхідність проведення в закладах загальної середньої освіти роботи по вдосконаленню знань педагогів про імідж, розвитку практичних умінь і мотивації його формування.

За підсумками дослідження була розроблена програма по теоретико - практичній підготовці педагогів, спрямована на мотивацію і розвиток здійснення діяльності по формуванню професійно компетентного іміджу, адекватного для роботи у школі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Аверченко Л.К. Психологія управління: конспект лекцій. М., 2000. 150 с.
2. Агалець І. О. Обґрунтування методів формування знань і вмінь з дисципліни «Педагогічна іміджологія» у процесі професійної підготовки освітян. *Проблеми інженерно-педагогічної освіти*. 2013, № 40–41. С. 162–166. URL: <https://repository.globethics.net/handle/20.500.12424/376174>. (дата звернення: 15.06.2021).
3. Андрієнко О.В. Соціальна психологія: навч. посіб. / за ред. В.А. Слестеніна. 2-ге вид. М.,: Видавничий центр «Академія», 2003. 203 с.
4. Алексюк А. М. Педагогіка вищої освіти України. Історія. Теорія : підруч. Київ : Либідь, 1998. 560 с.
5. Альтшуллер А. А. Суперменеджер: імідж і самопрезентація. М.: Фенікс, 2004. 160 с.
6. Барна Н. В. Сучасні імідж-технології у вимірах естетичного аналізу : автореф. дис. ...канд. філософ. наук : 09.00.08. Луганськ, 2008. 19 с.
7. Бернс Роберт. Развитие Я-концепции и воспитание. М.: Прогресс, 1986. 420.
8. Болсун С. А. Професійний імідж керівника навчального закладу. *Управління школою*. 2013, № 7–9 (379–381), березень. 2013. С. 51–55.
9. Виноградова А. С. Педагогічні умови розвитку професійного іміджу працівників методичних служб закладів післядипломної педагогічної освіти. *Scientific Journal «Science Rise»*. № 6/5 (11). 2015. С. 41-44.
10. Волинець І. М. Особистісний імідж сучасного педагога загальноосвітнього навчального закладу Народна освіта. Електронне наукове фахове видання. URL: https://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=3922 (дата звернення: 06.07.2021)

11. Вощевська О. В. Формування іміджу викладача вищої школи. Київський національний університет імені Тараса Шевченка «Молодий вчений». № 12 (39). грудень, 2016 р. 404 с.
12. Гриньова В. М. Формування педагогічної культури майбутнього вчителя (теоретичний та методичний аспекти) : автореф. дис. ... д-ра пед. наук.; Ін-т педагогіки і психології проф. освіти АПН України. Київ, 2001. 45 с.
13. Джеймс Д. Эффективный самомаркетинг: искусство создания положительного образа. Москва : Филинь, 1998. 203 с.
14. Довга Т. Імідж особистості як необхідна умова професійного становлення педагога. Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді. 2010. Вип. 14. Кн. 1. С. 66-75.
15. Донець О. Б. Роль самоосвітньої діяльності в розвитку професійного іміджу сучасного педагога. Таврійський вісник освіти. 2015. № 1 (49). С. 43-49.
16. Загородня Л. П. Педагогічні умови створення позитивного професійного іміджу вихователя дошкільного навчального закладу. Педагогічні науки. Вип. 20. С. 286-290.
17. Імідж школи на порозі ХХІ століття : практико зорієнтований посібник / за ред. І. Г. Єрмакова. Київ, 1998. 380 с
18. Карпінська Н. В. Формування професійного іміджу майбутнього вчителя початкових класів. Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. № 22 (257), Ч. VI, 2012. С. 15-21.
19. Ковальова І. О. Педагогічна іміджологія: сутність, етимологія, шляхи креативного використання у сучасному вищому навчальному закладі. Міжнародний науковий форум: соціологія, психологія, педагогіка, менеджмент. Київ, 2011. Вип. 6. С. 213-227.
20. Ковальчук Л. Формування іміджу майбутнього вчителя у процесі вивчення педагогічних дисциплін в класичному університеті. Вісник Львівського університету. 2007. Вип. 22. С. 65-74. (Серія педагогічна).

21. Коменський Я. А. Вибрані педагогічні твори. Велика дидактика. Київ : Радянська школа, 1940. 248 с.
- 22.. Кононенко А. О. Психологічні складові індивідуального іміджу сучасного педагога : автореф. дис. ... канд. психол. наук : 19.00.07 ; Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечнікова. Одеса, 2003. 20 с.
23. Кузнецова Ю. В. Теоретичні засади формування професійного іміджу сучасного фахівця. Педагогічний альманах. 2016. Вип. 30. С. 142-148.
24. Лунячек В. Е. Педагогічний менеджмент : навчальний посібник. Харків : Вид-во ХарРІНАДУ «Магістр», 2014. 512 с.
25. Мармаза О. Імідж як спосіб професійної соціалізації керівника навчального закладу. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. 2013. Вип. 33. С. 263-269.
26. Мартинець Л. А. Імідж сучасного вчителя. Київ : Шкільний світ, 2011. 96 с.
27. Марченко В. С. Формування професійного іміджу сучасного вчителя. Наука і освіта. № 1, 2016. С. 120-125.
28. Маслоу А. Мотивация и личность. СПб. : Евразия, 1999. 478 с.
29. Митцева О. С. Педагогічні умови формування професійного іміджу майбутніх фахівців з інформаційних технологій у процесі вивчення дисциплін соціально-гуманітарного циклу: теоретичний аспект. Теорія і методика професійної освіти. Випуск 5. 2018. С. 116-119.
30. Навроцька М. М. Імідж педагога в освітньому просторі Таврійський вісник освіти. 2014. № 1 (45). Частина I. С. 8-12.
31. Навроцька М. М. Спілкування як невід'ємна складова іміджу педагога. Людинознавчі студії: Серія: Педагогіка. Дрогобич: Видавничий відділ ДДПУ ім. Івана Франка, 2015. Вип. 1/33. С. 209–217.
32. Ніколаеску І. Розвиток професійного іміджу соціального педагога в післядипломній освіті: результати дослідно-експериментальної роботи. Наукові записки. Серія: педагогічні науки. Вип. 147. С. 86-90

33. Ніколаєску І. О. Імідж як презентаційна складова особистісних проявів соціального педагога. Соціальна педагогіка: теорія і практика. 2007. № 3. С. 88-92.
34. Ніконець А., Михайловський О. Формування професійного іміджу майбутніх учителів фізичної культури. Молодь і ринок. № 7 (138), 2016. С. 111-115.
35. Нуйкін О. М. Імідж педагога як запорука професійного успіху. Педагогічна майстерня : науково-методичний журнал. 2012. № 9. С. 28-32.
36. Олексенко В. Формування професійного іміджу сучасного вчителя. Проблеми освіти. 2015. Вип. 84. С. 258-263.
37. Палеха Ю. І. Іміджологія : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Київ : Видавництво Європейського університету, 2004. 324 с.
38. Почепцов Г. Г. Профессия: имиджмейкер. Киев, 2001. 647 с.
39. Педагогічний імідж викладача ВНЗ як частина професійної компетенції. Духовність особистості: методологія, теорія і практика. 2 (71). 2016. С. 197.
40. Попова Л. Г. Формирование имиджа специалиста социальнокультурной сферы в системе повышения квалификации : дисс. ... канд. пед. наук : 13.00.08. М., 2003. – 209 с.
41. Прус Н. О. Значення педагогічних умов при формуванні професійного іміджу майбутнього викладача. Сучасний вимір психології та педагогіки : збірник тез наукових робіт учасників міжнародної науковопрактичної конференції, м. Львів, 26-27 травня 2017 р. Львів, 2017. С. 136- 137
42. Прус Н. О. Організаційно-педагогічні умови формування професійного іміджу майбутніх викладачів іноземної мови. Нукові записки. Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2016. Вип. 147. С. 268-271. (Серія: «Педагогічні науки»).

- 43.Размолодчикова І. В. Імідж майбутнього вчителя як компонент культури педагогічної діяльності. Вісник Черкаського університету. Черкаси, Випуск 165. С. 111-113. (Серія: «Педагогічні науки»).
- 44.Резван О. О. Аспекти іміджевого підходу у підготовці перекладачів Наукові записки : зб. наук. праць. Випуск 137. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2018.
- 45.Роль іміджу особистості як соціокультурного феномену у професійному становленні майбутнього фахівця. Проблеми інженернопедагогічної освіти. Збірник наукових праць. Харків : УПА, 2015. № 48-49. С. 369-375.
- 46.Савченко Н. Імідж сучасного вчителя : актуальність та перспективи наукових розвідок *Проблеми підготовки сучасного вчителя*. 2011. № 3. С. 174–180 URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/ppsv_2011_3_27.pdf. (дата звернення: 20.07.2021).
- 47.Серман Л. І. Формвання професійний імідж майбутнього вчителя: технологічне забезпечення / за заг. ред. акад. М. Б. Євтуха. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2016. 32 с
- 48.Bird P. Sell yourself. Persuasive tactics to boost your image / P. Bird. – L. : Groom Helm, 1999. – 398 p.
- 49.Chang Y. C. New paradigm of borderless education : chellehdges, strategies, and implications for effective education through localization and internationalization / Y. C. Chang // *The Challenge of learning and teaching in a brave new world : Issues and opportunities in borderless education : International Conference on Learning and Teaching with the theme (14–16 October 2002)* / Y. C. Chang. – Hatyai, Thailand : Global Networking for Quality Education, 2002. – P. 34–91.
- 50.Morgan Roberts L. Changing Faces: Professional Image Construction in Diverse Organizational Settings. Rev. 11/03. Harvard Business School, 2008.

51. Sampson E. *The Image factor. A Guide to Effective Self-presentation for Career Enhancement* / E. Sampson. – L. : M&E Handbooks : Business & Management, 1994. – 338 p
52. Sampson Eleri. *The image factor. A guide to effective selfpresentation for career enhancement.* London, 1994. 186 p
53. Social Identity and Self-Categorization Theories (Overview). *European review of Social Psychology*. V. 12. Edited by Wolfgang Stroebe and Miles Hewstone? 2002 John Wiley Sons Ltd.
54. Torubara O. A. EFL lecturer evolution: from contents expert to curriculum facilitator. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 17. Теорія навчання і виховання. – Випуск 30 : збірник наукових праць / за ред. проф. В. І. Бондаря. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2019. С. 194-200.